

МЕЖІ ПРАВА (Всеукраїнський круглий стіл з міжнародною участю у Харкові)

У травні 2021 року Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого та Національною академією правових наук України за підтримки журналу “Філософія права і загальна теорія права” було проведено Всеукраїнський круглий стіл з міжнародною участю “Фундаментальні проблеми юриспруденції III. Межі права.” Щорічний круглий стіл було започатковано у 2019 році з метою сприяти розвитку фундаментального знання про право і діалогу між філософією та юриспруденцією.

Вибір спеціальної теми цьогорічного заходу – “Межі права” – було мотивовано бажанням вийти за рамки вузько юридичного погляду на право та осмислити останнє в дещо ширшому контексті. Дійсно, юристам нерідко властиво сприймати багатовимірний життєвий світ крізь призму права і значно переоцінювати можливості останнього. Разом з тим, для людини, що не має стосунку до юриспруденції, очевидно, що далеко не все підлягає правовому осмисленню і правовому регулюванню, а право не є панацеєю. Так виникає проблема меж права. Сучасний світ, з одного боку, рясніє прикладами порушення цих меж, а з іншого, робить останні дедалі більш розмитими, що загрожує передовсім самому праву. Водночас у сучасному філософсько-правовому дискурсі проблема меж права аж ніяк не належить до центральних проблем і переважно зводиться до визначення меж правового регулювання. Круглий стіл був покликаний надати об’єму проблемі меж права через виявлення та осмислення, поряд з традиційними інтерпретаціями, менш очевидних її аспектів. Серед іншого, йдеться про пошук відповідей на такі питання.

Чи існують царини, у які для права немає доступу? І які критерії того, що підлягає правовому осмисленню? Чи всьому можна дати правову оцінку, або ж існує щось позаправове? Яке при цьому місце права серед інших суспільних регуляторів?

* Наталія Іванівна Сатохіна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри теорії і філософії права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.

Nataliia Satokhina, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor at the Department of Theory and Philosophy of Law, Yaroslav Mudryi National Law University.

e-mail: nataliasatokhina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2480-9405>

Що може право, і чого воно не може? Чи не сформулював Кант насправді найбільшу ілюзію юристів – уявлення про те, що розумно влаштована система інститутів здатна навіть дияволів примусити до ангельської публічної поведінки? Чи виправданий такий нормативний оптимізм? Або ж, навпаки, можливості правових інститутів вельми обмежені, і мирне співіснування людей вимагає насамперед нашої відданості праву?

Чи здатне право встановити справедливість там, де стається непоправне, що воно унеможливає будь-яку еквівалентність? Чим в такому випадку є справедливість – реалістичної утопією чи лише мрією права? І якщо право не гарантує справедливості, то на що ми все ж можемо розраховувати, апелюючи до неї?

Нарешті, що являє собою межа права як така – нездоланну стіну між правовим і позаправовим або тонку й рухливу грань? І яка в такому випадку природа пограничних ситуацій? Можливо, тільки тут, на грані правового, ми й можемо усвідомити межі права, віддати праву те, що за правом йому належить, не більш, але й не менше.

Ці та інші питання стали предметом обговорення, у якому взяли участь близько 30 дослідників з Дніпра, Києва, Львова, Санкт-Петербурга, Северодонецька та Харкова. У виступах П. М. Рабіновича та Є. В. Бурлая було розкрито широкий спектр інтерпретацій проблеми меж права. У доповіді В. О. Абашніка було презентовано історико-філософську розвідку, присвячену проблемі меж права в творчості Нікласа Лумана. Феноменологічний погляд на проблему було запропоновано Д. О. Бочаровим, Н. І. Сатохіною та О. В. Стовбою. Складній діалектиці права та моралі, а також взаємодії різних нормативних систем та типів аргументації в цілому присвятили свої виступи О. М. Литвинов, С. І. Максимов та В. М. Сущенко. С. П. Рабіновичу та В. С. Смородинському йшлося про межі правового регулювання та ширше – про межі впливу права, а в центрі уваги С. П. Погребняка опинились “сутінкові зони права” в світлі практики Верховного Суду. Д. А. Гудима, О. Е. Радутний та Ю. С. Разметаєва розмірковували над динамічністю меж права в контексті новітніх трансформацій людського досвіду. А. В. Поляков окреслив смислові межі права через аналіз вимоги справедливості, а К. О. Буряковська запропонувала розглянути феномен перехідного правосуддя як виклик усталеним принципам та відповідним уявленням про межі права. Доповіді О. О. Уварової та Ю. В. Шеляженка було присвячено праволюдними смислами запропонованої теми. Т. І. Дудаш розглянула проблему меж права в контексті теорії правової аргументації, а О. В. Тарасов – в світлі концепції персонативної правової реальності.

Напередодні круглого столу було видано тези доповідей учасників.¹ Статті, які учасники заходу підготували на основі виступів та дискусій, що їх супроводжували, опубліковані в цьому номері.

На продовження цих дискусій наступний, вже четвертий, круглий стіл “Фундаментальні проблеми юриспруденції,” який заплановано провести в першому півріччі

¹ *Фундаментальні проблеми юриспруденції III. Межі права:* Тези доповідей Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (28–29 травня 2021 р.), уклад. Катерина Буряковська, Сергій Максимов, Наталія Сатохіна та Олексій Стовба (Харків, 2021).

2022 року, буде присвячено темі “Право і світ. Мир і право,” яка передбачає осмислення багатогранного зв’язку між правом і світом/миром, що їх організатори заходу мислять у нерозривній єдності. Запрошуємо усіх бажаючих долучитись до майбутніх дискусій у стінах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і Національної академії правових наук України та на сторінках журналу “Філософія права і загальна теорія права.”

© Н. Сатохіна, 2021

Одержано / Received 10.08.2021